

Újvári Márta

Esszencializmus és a szubsztanciák Cambridge-változása

I.

A különféle változások olyan kihívást jelenthetnek az egyedi szubsztanciák időn át való azonossága szempontjából, amelyek esszencialista beállítottságunkat tarthatatlanná teszik. Itt arra az arisztotelianus, ún. *fajta-esszencializmusra* gondolok, amely szerint az egyedi szubsztanciákat valami *fajta* alá tartozásuk azonosítja, és így addig léteznek eme fajta példányaiként, amíg teljesítik a fajtából adódó kritériumokat. Egy ember például, ha már képtelen szellemi funkciókra és gépen tartják életben, „csak nevében ember”.

Sokféle változás van metafizikai szempontból; a radikális keletkezést/pusztulást például többen is megkülönböztetik a tulajdonságcserétől. Tekintsük most viszont a következő változást: például a szomszédom irigységének tárgyává válok. Ez egy olyan relációs változás, amely nem jár valódi változással az én monadikus tulajdonságaimban; a szomszédom pszichológiájára épül, miközben az én perspektívámból kerül kifejezésre. Az ilyen, pusztán relációs változásokat, amelyek azon relátum perspektívájából kerülnek kifejezésre, amelynek a tulajdonságaira *nem* épül rá a változás – én például lehetek teljesen vétkes a szomszédom irigységében – „Cambridge-változásoknak” nevezzük.

Mármost a sztoikus Khrüsziposz által előadott egyik rejtély, amely egy egyedi szubsztancia változásáról és annak valódi, elválasztatlan részéről szól, értékelhető a *fajta-esszencializmus és a Cambridge-változások összefüggésében*. Egy Dion nevű embernek elválasztatlan valódi része Theon, aki a Dion személyéhez tartozó test, kivéve, mondjuk, Dion bal lábát. Ha ez a bal láb, ami nem alkotja Theont, amputálással elválasztásra kerül Diontól, akkor Khrüsziposz állítása szerint Theon elpusztul, miközben Dion tovább él.

Ez az állítás meghökkentő, hiszen az amputálás után Dion és Theon kvalitatíve megkülönböztethetetlenek egymástól; hogyan lehet mégis, hogy Dion él és Theon elpusztul? Hogyan lehet, hogy egy pusztán relációs Cambridge-változás, nevezetesen a Dion bal lábától való távolabb kerülés, Theon pusztulását hozza? Nem inkább Dionnak kéne elpusztulnia, aki elveszítette valódi részét, és így már nem az, aki volt? Ha egy szubsztancia azonossága szempontjából *lényeges* mindegyik része, amit például az ún. *méreológiai esszencializmus* állít, akkor Dion pusztulása következne a változásból. De megfontolhatjuk a következőket is: Dion és Theon az amputálás után megkülönböztethetetlenek, előtte viszont különböző tulajdonságokkal rendelkeztek; így azt a megoldást javasolhatjuk, hogy Dion és Theon olyan dolgok, amelyek bizonyos *temporális részekben* megegyeznek. De vajon úgy kell-e számot adnunk a szubsztanciákról, mint *temporális részek sorozatáról*? Vajon nem veszélyezteti ez a felfogás a szubsztancia primitív egységét?

Látható, hogy a rejtvény fontos metafizikai problémák és álláspontok keresztüzébe került; ténylegesen ezek motiválják a tárgyalását, például van Inwagen, Mark Heller, Peter Simons részéről (VAN INWAGEN 1990; HELLER 1999; SIMONS 1987). Mi most a fajta-esszencializmus és a Cambridge-változások összefüggésére összpontosítunk a rejtvényben. Burke Khrüsziposz „megoldását” arisztotelianus fajta-esszencialista megfontolásokkal támasztja alá (BURKE 1994). Szerinte Theon azért pusztul el, mert ha tovább létezne az operáció után, akkor megkülönböztethetlenné válna Diontól, a személytől, és így elkezdené teljesíteni a „személy” szubsztanciafajta kritériumait. Azonban nem lehetséges túlélés egy másik fajta alatt; a fajta-esszencializmus szerint ekkor a dolog elpusztul. Röviden tehát, a túlélés „fajta-változással” járna, ami a fajta-esszencializmus szerint lehetetlen.

Jim Stone ezzel szemben úgy véli, hogy ez a magyarázat csak az esszencializmus sérülékenységét támasztaná alá: ugyanis az esszencialista álláspont alapján a szubsztancia relációs tulajdonságában bekövetkezett triviális változást úgy kell tekinteni, mint ami a szubsztancia pusztulását eredményezi, ami abszurd (STONE 2002). Stone azt javasolja e nem kívánatos következmény elkerülésére, tekintsük úgy, hogy Theon a Dion alkotójaként, ún. *konstitútoraként* él tovább. Az világos, hogy az amputáció előtt Theon *nem alkotta* Diont, hiszen kevesebb volt testileg, mint Dion, éppen egy bal lábbal. Az operáció után viszont Theon a Dion nem-valódi része, hiszen Dion testileg teljesen az, mint Theon. A konstitúció-reláció segítségével elkerülhetjük tehát, hogy az esszencializmus abszurdításba torkoljon.

Stone ezt írja: „Amint átváltunk azonban arra a nézetre, hogy az operáció utáni Theon pusztán konstituálja Diont, mindjárt kevésbé valószínűtlen a Burke által alkalmazott törekeny esszencializmus. Ahogyan hamis az, hogy Theon emberré válik, ha túléli a Dion lábától való elválasztást, Theon sem pusztul el végül is egy pusztá relációs változás által. Anélkül, hogy az esszencializmust abszurdításba vinnénk, azt állíthatjuk, hogy egy ember valódi része nem élhet túl oly módon, hogy egész emberré válik. Ténylegesen a konstitúció-reláció védő-ütközőt alkot a fajta-esszencializmus és a Cambridge-változás között. [...] Burke alternatíváját [...] a Cambridge-változás tartathatatlanná teszi, ha nem folyamodunk a konstitúció-relációhoz, mint védő-ütközőhöz.” (STONE 2002, 222.)

A következőkben kimutatom, hogy a konstitúció-reláció nem szolgálhat védő-ütközőként a fajta-esszencializmus és a Cambridge-változás között, mégpedig a következő okból: bármely formában ábrázoljuk Theon túlélését, akár úgy is, mint amit a konstitúció tesz lehetővé, eleve számolnunk kell azzal, amit a bármely formában való túlélés előfeltételez: nevezetesen, hogy *Theon elveszíti egy lényeges tulajdonságát a Cambridge-változással*. Ugyanis, mint majd kimutatom, lényeges tulajdonsága Theonnak, hogy egy *ember* (vagy *személy*) *valódi része*. Ez utóbbi alatt, a matematikai használatlal összhangban, olyan rész értendő, ami sem nem nulla-rész, sem nem maga az egész dolog.

Nézzük csak Burke érvét Stone rekonstrukciójában, amit Burke is autentikusnak tart. Eszerint:

1. Az ember fogalma maximális; az emberek valódi részei nem emberek.
 2. Az emberek lényegileg emberek (ennél fogva a nem-emberek lényegileg nem-emberek).
 3. Ha Theon túléli a Dion lábától való elválasztást, akkor Theon emberré válik.
- 1., 2. és 3. azt implikálja, hogy

4. Theon nem éli túl a Dion lábától való elválasztását. (STONE 2002, 217.)

A „valódi résznek lenni” tulajdonságát veszíti tehát el Theon az amputációval; ez a tulajdonság lényegi, bár nem szubsztancia-fajta alkotó tulajdonság, mint majd ezt még megerősítem. Egy lényegi tulajdonság elvesztése, akár Cambridge-változással, miközben a dolog folytatja létezését, nem elképzelhető az esszencializmus semmilyen változata számára.¹ Ha mindez helytálló, akkor ideje felülvizsgálunk azt a meggyökeresedett álláspontot, miszerint a Cambridge-változások túlságosan jelentéktelenek ahhoz, hogy szerepet játsszanak az esszencialista megfontolásokban.

Meg kell itt jegyeznem, hogy az én értelmezésem, amely mellett majd érvelni fogok, nem feltételezi a konstitúcióra való hivatkozás elutasítását. Sok filozófus gondolja úgy, hogy a konstitúció nem meríti ki a szubsztancia azonosságát; én sem gondolom, hogy például a szobor nem más, mint egy darab márvány bizonyos formában. Ez a megfontolás viszont nem játszik szerepet abban, hogy a konstitúciót nem találok védő-ütközőnek. Ha a konstitúció elutasítása lenne az érve lényege, akkor ez *petitito principii* lenne Stone-nal szemben. De nem kell állást foglalnom konstitúció-ügyben Burke és Stone, illetve a filozófiai közösség többi tagja előtt. Mindössze a következőt előfeltételezem: Theon egy ember valódi része *volt, ennél fogva lényegileg nem-ember volt*, ami kiderül Burke Stone által rekonstruált érvéből. Az amputációval Theon elveszíti az „ember valódi részének lenni” tulajdonságát, amit senki sem tagad.

Mielőtt érvemre rátérnék, röviden tisztázni kell, hogy Dion „ember” vagy „személy”. Ugyanis más megfontolások kapcsolódnak a hús-vér emberhez, mint a számos elmélettel terhelt személyfogalomhoz. Burke „személyekről” beszél, nem „emberekről” (BURKE 1994, 129). Stone „emberekre” fogalmazza át az érvet, azt állítva, hogy „semmi filozófiailag lényeges nem vész el az egyszerűsítéssel” (STONE 2002, 217). Burke „emberek valódi részeire” fogalmazza meg a premisszáit, miközben Diont „egész-testű, emberi személyként” jellemzi, „akinek része Theon” (BURKE 2004, 242). Mindezek alapján én a következő értelmezést javaslom: Theon mint valódi rész a Dion személy révén azonosítható, annak alapján, hogy Dionnak emberi teste van. Minthogy a személyekhez hagyományosan egységet társítunk, vélhetően alkalmasabb, ha emberek és nem személyek valódi részeiről beszélünk.

II.

Burke és Stone nézetei megegyeznek az amputáció előtti fázist illetően, eltérnek viszont az azutáni fázis értelmezésében. Az én álláspontom pedig az lesz, hogy Theon nem éli túl az operációt, de nem a Burke által megadott okból. Burke szerint, ha Theon túlélne az operációt, személyként élné túl, hiszen azonossá válna kvalitatíve és kompozicionálisan is Dionnal. A fajta-esszencializmus szerint azonban ez lehetetlen, mivel az általános fajta alá tartozás lényeges a dolog azonossága szempontjából, és ha ez megszűnik, akkor a dolog is megszűnik létezni. A Theon által elszenvedett változás „fajta-változás” Burke szerint; ez azonban csak tényellentétesen magyarázható: ugyanis Theon, a „torzó” az „ember” lényegi szubsztanciafajta *komplementerébe* tar-

¹ Ezen írás korábbi változatához értékes kommentárokat és kritikai megjegyzéseket fűzött Robert Kirk, Stephen Barker és Robert Black kolléga a Nottinghami Egyetem Filozófia Tanszékén tartott előadásomon. Hozzájárulásukat ezúton is köszönöm.

tozik, és mint ilyennek nincs fajtája. Ezért az általa elszenvedett változás csak abban az értelemben fajta szerinti, hogy túlélése esetén „elkezdene teljesíteni [...] a »személy« szubsztanciafaját” (BURKE 1994, 138).

Stone elutasítja azt a feltevést, hogy Theon túlélése csak emberi mivoltban képzelhető el; szerinte Theon Dion puszta konstitútoraként él tovább. Ez a lehetőség nem áll fönn Burke előfeltevései alapján, mivel Burke viszont az egybevágó objektumok tanát utasítja el.² Stone a konstitúció-relációra való hivatkozással kívánja enyhíteni a fajta-esszencializmus sérülékenységét és a Cambridge-változás erejét: e relációt felhasználva Theon végül is nem pusztul el egy puszta Cambridge-változás által. Ugyanakkor Stone is jóváhagyja azokat az esszencialista megfontolásokat, amelyek Burke első két premisszájában rejlenek. Emlékeztetőül: „Az ember fogalma maximális; az emberek valódi részei nem emberek. Az emberek lényegileg emberek; ennél fogva a nem-emberek lényegileg nem-emberek.”

Mielőtt rátérnék saját értelmezéseimre, korlátozást javaslok arra nézve, hogy mi számít „lényegileg nem-embernek”. A negatív tulajdonságok ugyanis mindig gyanúsak találtattak: Duns Scotustól McTaggarton át Armstrongig a filozófusok különböző okokból visszautasították őket. A *negatív lényegi tulajdonságoknál* pedig a következő probléma merül fel különös értelemben: hogyan képesek ezek hozzájárulni a dolgok jellemzéséhez, hiszen, mint ismeretes, ez feladata a lényegi tulajdonságoknak. A negatív lényegi tulajdonságok fogalma viszont könnyen trivializálható: például, az állatok halmazában minden állat, kivéve az embert, rendelkezik a nem-ember tulajdonságával, mégpedig lényegileg. Hasonlóképp, minden adott állatfajta egyede rendelkezik az összes más állatfajhoz lényegileg nem-tartozás tulajdonságával. Például, egy kutya lényegileg nem-ló, nem-macska stb. Még tágabb halmazt véve, minden konkrét dolog, élő vagy élet-telen, számos ilyen negatív tulajdonsággal rendelkezik, de aligha mondanánk, hogy ezek részt vesznek e dolgoknak a lényegi tulajdonságok általi szokásos jellemzésében. Ezért célszerű korlátozást bevezetni a lényegi negatív tulajdonságra. Úgy vélem például, hogy a lényegileg nem-ember tulajdonság csak az emberek valódi részeire vonatkozik, mégpedig abban a Burke és Stone szóhasználatával is megegyező értelemben, hogy a lényegi ember-forma által meghatározott halmaz komplementerébe ezek tartoznak. Plusz még olyan nem-valódi részek, azaz „egész” emberek, akik csak név szerint azok, mert például agykárosodást szenvedtek, és nem teljesítik az emberre jellemző mentális funkciókat stb. Általánosan megfogalmazva, egy általános fajta komplementerébe, mint a lényegi negatív tulajdonság terjedelmébe, csak a fajta alá tartozó valódi részek tartoznak, plusz olyan egészek, amelyek csak szó szerint „egészek”, de mivel nem teljesítik a fajta alá tartozást valami okból, így a fajta komplementerébe számítnak bele. A lényegi negatív tulajdonságok terjedelmét illető eme korlátozás felhasználásra kerül majd az álláspontom alátámasztásához.

² A koincidens objektumok ugyanazt a tér-idő régiót foglalják el, megegyeznek összes valódi részeik tekintetében, mégis különböző objektumnak számítanak. Például azért, mert különböző *fajta* alá tartoznak: egy márványdarab és az általa alkotott szobor például ennek alapján tekinthető koincidens objektumoknak. David Wiggins és Peter Simons ténylegesen azt a korlátozást vezetik be, hogy csak különböző fajta alá tartozó objektumokra értelmezhető a koincidencia.

III.

A Cambridge-változás az én olvasatomban az esszencializmust *nem* az amputáció utáni fázisban érinti. Szerintem inkább arra kell összpontosítani, hogy Theon milyen tulajdonságát *veszítette el* a Cambridge-változásban. Ha Theon bármilyen formában túléli az amputációt, ez a körülmény új fényt vet arra a tulajdonságára, hogy az ember valódi része, amelynél fogva lényegileg nem-ember. Ugyanis az amputáció után az a helyzet, hogy egy ember valódi része *volt*, de elveszítette ezt a tulajdonságát. Ezt a lépést senki sem tagadja.

Érvem fő pontja tehát a következő: az „egy ember valódi részének lenni” tulajdonság *lényegi tulajdonság*, s ha elvesztésre kerül egy változás során, akkor egy lényegi tulajdonság kerül elvesztésre. Továbbá, ha azt feltételezzük, hogy ilyen változás ellenére a dolog folytatja létezését, akkor konfliktusba kerülünk alapvető esszencialista belátásokkal. Gondoljuk csak meg, állításom alátámasztására, hogy Theon ama tulajdonsága, miszerint egy ember valódi része, az a tulajdonság, *amelynek következtében* lényegileg nem-ember. Ez vitán felülinek tűnik Burke első két premisszája alapján. Tehát Theonnak lényegi tulajdonsága az, hogy egy ember valódi része, jóllehet, ez nem fajtatulajdonság. Ez az a lényegi tulajdonsága, amit elveszít egy Cambridge-változás során, miközben egyes feltételezések szerint folytatja létezését valamilyen formában. Ez azonban nyilvánvalóan elfogadhatatlan esszencialista alapokon, hiszen ezek szerint semmilyen formában való túlélés nem lehetséges egy lényegi tulajdonság elvesztése esetén.

Theon tehát elpusztul egy Cambridge-változásban; ez a konklúzióm megegyezik Burke konklúziójával. Én azonban más esszencialista megfontolásokat alkalmazok ehhez a konklúzióhoz, mint Burke: míg én arra koncentrálok, hogy milyen lényegi tulajdonságát veszíti el Theon az amputációval, Burke azt mérlegeli tényellentétesen, hogy feltételezett, de meg nem engedett továbbélése esetén Theon milyen szubsztanciafajta teljesítene. Az én értelmezésemnek két előnye van Burke-ével szemben: nem tényellentétes, hanem ténybeli megfontolásokon alapul, továbbá nem kérdőjelezhető meg a konstitúció-reláció révén. Ugyanis, mint kimutattam, lényegi tulajdonság elvesztése nem fér össze semmilyen formában való túléléssel, így konstitútorként való túléléssel sem.

Az én érvem tehát részben vindikálja Burke álláspontját a tekintetben, hogy a Cambridge-változás ténylegesen hatással van Theon lényegi tulajdonságára; azonban a hatása nem az, hogy egy új szubsztanciafajta szerinti túlélést kellene mérlegelnünk. Ezt a szempontot pedig elismerhetjük Stone javára.

Ez azonban még nem a történet vége. Ugyanis ki kell tudnunk zárni egyéb okokat, amelyek alapján Theon lényegileg nem-embernek számít; ellenkező esetben nem bizonyíthatjuk, hogy az volt a lényegi tulajdonsága, hogy egy ember valódi része volt. Mint-hogy én a II. részben azt állítottam, hogy csak a valódi részek és a defektusos egészek tartoznak bele a lényegi szubsztanciafajta komplementerébe, fölvetődik például az a kérdés, hogy vajon Theon nem élhet-e túl defektusos egészként, megőrizve ezáltal a lényegileg nem-embernek levés tulajdonságát, csak most éppen más okból teljesítve azt, mint korábban. Ez egy lehetséges módja lenne az én konklúzióm elkerülésének. A helyzet azonban az, hogy Theon nem válhat defektusos egészé a Cambridge-változás révén, és így továbbra is lényegileg nem-emberként létezve az amputáció után, hiszen a kvalitatíve megkülönböztethetetlen Dion ugyanezzel az amputáció utáni hiá-

nyossággal nem számít lényegileg nem-embernek. Dion, mint tudjuk, az amputáció után is lényegileg ember.

Van azonban még egy további lehetőség, amely alááshatná az én megközelítésemet. A józan ész azt sugallná, hogy Theon túléli az operációt, ezért nem kell szembenéznünk a Cambridge-változásnak a fajta-esszencializmusra gyakorolt kihívásával, az én állítással ellentétben. A túlélést azonban fogjuk fel úgy, hogy ennek alapja az, hogy Theon hús, vér, csontok, izmok stb. pusztá aggregátuma; és egy ilyen aggregátum azonosításához elég, ha ezekre a részekre utalunk és ezeknek a részeknek az intrinszikus tulajdonságaira. Minthogy eme azonosítás szerint Theon ugyanaz a lény marad az operáció után is, valójában semmi sem történik vele egy Cambridge-változásban. Theon azonosítási elve mindig különbözik Dion azonosítási elvétől: amíg Theon méreológiai azonosítható, addig Dion a fajta-esszencializmus szerint. Theon azonossága szempontjából tehát lényeges, hogy van egy feje, két karja, törzse, de csak egy lába stb. Ugyanezen testrészekkel vagy más testrészegyüttessel való rendelkezés ugyanakkor nem lényeges Dion, az ember azonossága szempontjából. Tehát az a körülmény, hogy Theon nem-ember és lényegileg nem-ember, magyarázza, hogy ami lényeges az ő azonosságához, az nem lényeges egy ember azonossága szempontjából. Nagyjából ezt az alternatív értelmezést vetette fel Stephen Barker.

Nos, én nem gondolom, hogy ezen a módon magyarázható Theon lényegi nem-ember volta. Vagyis azon a módon, hogy ő azonosítható méreológiai, anélkül, hogy utalnunk kellene arra a relációs tulajdonságára, hogy egy ember valódi része. Ezt az értelmezést a következő okokból nem fogadom el.

1. Ha Theon azonosítható lenne méreológiai, ennek az lenne a következménye, hogy Theon túl törekeny lenne az azonosság-feltételeiben. A méreológiai azonosítás vagy individuálás ugyanis túlzott merevséggel jár: például, ha Theon elveszít egy csepp vért az amputálás során, ami nagyon is elképzelhető, akkor Theon – *mint* olyan entitás, amely a tényleges részei és ezek intrinszikus tulajdonságai alapján azonosítható – meghal. De még ha ideális körülmények között történik az operáció, Theon akkor is állandó változásban van az anyagcseréje révén. Mint biológiai entitás, minden pillanatban meghal és minden pillanatban újjászületik, ha azonosságát méreológiai perspektívából vesszük. A méreológiai azonosítás jól működik absztrakt entitások, például halmazok, osztályok esetében, de élő organizmusok vagy funkcionális szerveződések azonosításához nem a legjobb irányelv. Ezért tehát Theon nem számíthat lényegileg nem-embernek méreológiai azonosítás szerint. Ez a szempontom Burke-től is megerősítést nyer.³ A méreológiai megközelítés szerint tehát Theon minden pillanatban elpusztulna, míg az én értelmezésem szerint csak egyszer.

2. Van azonban egy pozitív indok is arra, hogy Theont miért azon relációs tulajdonsága alapján kell azonosítani, hogy ő egy ember valódi része. A következőt kell belátnunk: bár Theon elvégez számos biológiai funkciót, amelyek az emberre jellemzők, lényegi vonása csak a nem-embermivolta lehet. Ugyanis ha kivélt tennénk a valódi részekre, és azokat is embernek nyilvánítanánk, akkor egy ember helyett számos lennének. „Én-kivéve-a-kisujjam-körme”, „én-kivéve-egy-szál-kihúzott-hajam” stb.

³ Burke azt állítja expliciten, hogy Theon méreológiai szempontból nem merev. Fölveti, hogy van Dionnak egy másik része, nevezzük Ádámnak. Itt most nem érdekes, hogy Ádám ténylegesen kicsoda; a fontos az, hogy Burke azt mondja: „Ádám (Theonnal ellentétben) méreológiai merev.” (BURKE 2004, 6. lábj.) Vagyis Theon *nem* az.

embernek számítana. Vagyis az ilyen valódi részeim mind emberek lennének, nem is beszélve rólam magamról *simpliciter*. Burke ezt újabban a „sok gondolkodó problémájának” nevezte el: ha a gondolkodó emberek valódi részei is gondolkodó emberek, akkor egy személyben számtalan gondolkodó személy van, ami képtelenség (BURKE 2004). Az ilyen valódi részek azonosságát „deokkamizálni” nem lenne célszerű; ugyanakkor, mint láttuk, a méreológiai azonosítás sem járható. Ezért a legjobb megoldás szerintem az, ha Theon azonosítását és individuálását ahhoz kötjük, hogy ő egy ember valódi része.

Mindezek után úgy veszem, hogy Theon lényegi tulajdonsága az, hogy egy ember valódi része, és csak ennek alapján számít lényegileg nem-embernek.

Ha eme tulajdonságának elvesztése esetén mégis feltételezzük a túlélését, akkor komoly problémák elé kerülünk. Fontoljuk meg: ha Theon elveszíti a lényegileg nem-embernek lenni tulajdonságát, ez azt jelenti a diakronikus azonossága szempontjából, hogy ez fázistulajdonságnak számít (bár nem fázis-fajtatulajdonságnak), mivel csak karrierje egy szakaszában rendelkezik vele. A fázistulajdonságokkal azonban csak kontingensen rendelkeznek: vagyis Theon *kontingensen* bír a *lényegileg* nem-embernek levés tulajdonságával. Két lehetőségünk van eme kényelmetlen állítás értelmezésére. Az egyik az, hogy a lényegi tulajdonságokat az időhöz relativizáljuk; ez azonban meglehetősen drasztikus revíziója lenne az esszencializmusnak. Vagy pedig azt mondjuk, hogy mivel Theon csak kontingensen bír ezzel a tulajdonságával az amputáció előtt, ezért az amputáció után is kontingensen bír vele. Más szóval, Theon kontingensen nem-ember az egész karrierje során; ez azonban nagy botrány az esszencializmus számára. Ugyanis ha az ember-halmaz komplementerének tagjai csak kontingensen tartoznak oda, akkor az ember-halmaz tagjai is kontingensen tartoznak az ember-halmazba, ami megsérti az általános fajta alá tartozás lényegiségének esszencialista elvét. Nos, röviden ezek a komplikációk merülnek fel, ha feltételezzük, hogy Theon bármilyen formában is túléli az amputációt.

Összefoglalóan: ha egy szubsztancia valódi része megszűnik a valódi része lenni, például egy Cambridge-változás révén, akkor bármilyen formában is él túl, elveszíti azt a lényeges tulajdonságát, hogy beletartozik a szubsztanciafajta által meghatározott halmaz komplementerébe. Ez azonban összeütközik azzal az alapvető esszencialista meggyőződéssel, hogy lényegi tulajdonság nem veszíthető el és nem ölthető fel úgy, hogy a dolog tovább létezik. Az persze nem okoz gondot esszencialista szemszögből, hogy Theon a Dion alkotójaként él túl. Nyilvánvalóan, az amputáció előtt Theon nem konstitútor Dionnak, hiszen az utóbbi több volt, éppen egy bal lábbal, mint Theon. Az amputáció révén való konstitútorrá válás nem gond a fajta-esszencializmus számára, hiszen a dolgok csak kontingensen kapcsolódnak a tényleges konstitútorukhoz. Például, egy szobor készülhetett volna más márványdarabból is. A kontingens tulajdonságok pedig, beleértve a relációs tulajdonságokat, felölthetők és elveszíthetők anélkül, hogy az objektum elpusztulna. *Ami azonban nem megengedett, az a következő: nem lehet elveszíteni egy Cambridge-változásban a lényegileg nem-embernek levés tulajdonságát és felölni helyette az ember konstitútorának levés kontingens tulajdonságát.*

Vegyük itt észre a „helyette” fontosságát: a konstitútorrá válás feltételeit pontosan a lényegi tulajdonság elvesztése teremtené meg, ebben az értelemben áll, hogy az utóbbi helyét foglalná el; ez azonban a mondottak szerint lehetetlen. Tehát a konstitúció-reláció *nem alkot* „védő-ütközőt” a fajta-esszencializmus és a Cambridge-változás között”, ellentétben Stone állításával.

A Cambridge-változások, mint láttuk, érinthetik a dolgok lényegi tulajdonságait. Mégis, az általános nézet szerint az ilyenek nem hoznak valódi változást a dolgok intrinszikus tulajdonságaiban.⁴ Például, ha Pál a szomszédja irigységének tárgyává válik, ez a változás nem Pál tulajdonságaival, hanem a szomszédja lélektanával kapcsolatos. Vagyis az ilyen változások tipikusan a „másik” relátumhoz köthetők, nem ahhoz, amelynek a szemszögéből a változást kifejezzük: mint relációk, a Cambridge-változások ráépülnek az egyik relátumra, miközben kifejezésre kerülnek ama másik relátum perspektívájából, amelyre nem épülnek rá. Ezért mondják, hogy a Cambridge-változások „nem-igazi”, „pusztán relációs” változások. Mégis okozhatnak modális bonyodalmakat ama relátum számára, amelyre nem épülnek rá, mint azt szegény Theon esete mutatja.

IRODALOM

- BURKE, M. 1994. Dion and Theon: An Essentialist Solution to an Ancient Puzzle. *Journal of Philosophy*, 90. 129–139.
- BURKE, M. 2004. Dion, Theon, and the Many-thinkers Problem. *Analysis*, 64.
- HELLER, M. 1999. Temporal Parts of Four-Dimensional Objects. In Hales, Stven D. (ed.): *Metaphysics: Contemporary Readings*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company. 468–475.
- VAN INWAGEN, P. 1990. *Material Beings*. Ithaca: Cornell University Press.
- SIMONS, P. 1987. *Parts: A Study in Ontology*. Oxford: Oxford University Press.
- STONE, J. 2002. Why Sortal Essentialism Cannot Solve Chrysippus's Puzzle. *Analysis*, 62. 216–223.
- ÚJVÁRI M. 2004. Cambridge Change and Sortal Essentialism. *Metaphysica*, 5. 25–34.
- VALLICELLA, W. 2002. Relations, Monism and the Vindication of Bradley's regress. *Dialectica*, 56. 3–35.

⁴ A „valódi változásról” és az „intrinszikus tulajdonságokról” lásd VALLICELLA 2002.